

KEMÉNY ARANKA

TÜZFALRA NYÍLÓ ABLAK

(Szuly Gyula, 1917–2016)

„Botlanak a jelmezesek
farsangidőn hajnalig jártuk
álarccal arc is elveszett
kifejező kiáltó ránc fut
hajnalok hajnalán fagyott
álarcok maguk lettek arcok
verejtékük kiütközött
ránc írása szégyenre vallott...”
Álarccal arc is (részlet)

A vers kéziratán maga jegyezte oda: „1978. februárius 16.” Az idei farsang végén, február 15-én, kilencvenkilencedik életévében elhunyt Szuly Gyula (Rüblein Richárd) költő, író.

1917. május 11-én született Budapesten. Gyermek- és diákkorának emlékei a Vízivároshoz kötődtek. Az itt megélt harmincöt évének ifjú bohémvilágát örökölte meg *A Krisztinaváros lovagjai* (2004) című regényében, amely a kijózanító sorozásokkal ér véget. Apjához hasonlóan ő is jogi végzettséget szerzett, a második világháború előtt bírósági fogalmazóként dolgozott, pedig már diákként is csak a zene és a költészet érdekelt. Juhász Gyula felolvasását a Zeneakadémia Ady-estjén még gyermekfejjel látta-hallotta, de élete végéig nem felejtette el. 1945 januárjában korábbi diáktársaival együtt begyűjtötték a Vannay-zászlóaljba. Ő megmenekült, de társait, köztük kedves barátját elveszítette a harcokban. Tragikus történetüket megírta a *Háttér a vár* és ennek magyarzatát adó *A Háttér a vár háttere* című, még kiadatlan, az OSZK Kézirattárában megtalálható munkájában.

Az 1945 utáni, ínséges időkben gramofonesteket szervezett lakásukon, míg 1951 májusában ki nem telepítették egész családját. E Jászapátihoz kötődő, 1994-ben is eleven emlékeit sajátos groteszk stílusban írta meg *Semmi-alsó megállóhely* című könyvében.

A kitelepítés után is kirekesztve 1957-től 1969-ig a Lipótmezőn dolgozott kézbe-

sítőként, szabadidejében irodalmi előadásokat tartott, s verset és novellát írt. Barátokra lelt az intézetben Avar Pál és Balla László személyében, költőtársai közül Hajnal Anna, Solymos Ida is felfedezték tehetségét. 1960-ban Bartos Tibor ajánlásával jutott el Garai Gáborhoz, aki az *ÉS* versrovatában *Bartók* című művét közölte 1961-ben, s ezt követően folyamatosan jelentek meg írásai. Az alkotáshoz munkájából is nyert ihletet, amikor a hetvenes években a Fiatalokorúak Nevelőintézetében és a Fővárosi Gyermek- és Ifjúságvédő Intézetnél (GYIVI) kapott állást, ahol kiskorúak jogi védelmét látta el bírósági tárgyalásokon.

A kilencvenes évektől publikált a *Lyukásorában* és a *Holmiban* is. *Kő és kenyér* című első és egyetlen verseskötetét Varga Domokos mutatta be 1999-ben. Sokat jelentett számára a régóta nélkülözött elismerés. Pályáját szétforgácsolta ugyan a háború és a kitelepítés, de az írás és a zene, a barátaival folytatott beszélgetések mindig táplálták derűjét. Az utolsó tizenöt esztendőben segítőkész barátira lelt Litván Péter személyében, akinek verseit és írásait diktálta. Emlékezeit, felolvasását és életútjának csaknem huszonnégy órányi hanganyagát a Petőfi Irodalmi Múzeum (PIM) Médiatára őrzi.

A melankólia és az ironia hangja, a türelés vegyes érzelmei, az életigenlés és a búcsú halk zenéje árad soraiban:

„Mi marad? Drága világítás
egy éjjel-nappal éjsötét szobában,
még oda is átmentett kedély,
mely attól jó, hogy annak született.
(A konyha asztalához közelebb
a fény, és ott olvasni is lehet.)

A vendégeket
is legjobb a konyhában fogadni.

Szemlélődés? Az is marad!
Nyisd ki a konyhaajtót,
és a szobában tárd ki szélesebbre
a tűzfalra nyíló ablakodat.”

A régi fényében pompázó épület a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ fennhatósága alatt 2015 decemberében újra kitárta kapuit a látogatók előtt. Tiszadob Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legnyugatibb települése, közvetlenül a festői Tisza-holtág partján fekszik. A több évszázados falu nevezetessége az Andrassy-kastély, amelynek helyreállítása hosszú éveken át zajlott hazánk egyik legnagyobb volumenű kastélyrekonstrukciójaként.

A romantikus stílusú kastély Meinig Arthur építész tervei alapján 1880 és 1885 között épült hazánk miniszterelnöke és az Osztrák–Magyar Monarchia első külügyminisztere, gróf Andrassy Gyula megbízásából. A terveket határozottan felügyelő grófot a Loire menti kastélyok ihlették, amelyeket az 1848-as forradalom és szabadságharc utáni száműzetése során látogatott meg. A gróf 1890-ben bekövetkezett halálakor a kastély már készen állt, csak a belső berendezés és a park kialakítása maradt fiára, a kastély örökösére: ifjabb Andrassy Gyula grófra. A gróf és családja az év nagy részét ebben a műtárgyakkal gazdagon ékesített épületben töltötte.

A gyönyörű kastély azonban nem maradt meg eredeti formájában az utókor számára. Az első világháború után, 1918-ban fegyveres forradalmárok betörték a nagy kapuját, teljes bútorzatát összetörték, az ablakokat belövéldözték. Összeválták a velencei tükröket, csillárokat, szobrokat és kerámiákat, a drága festményeket és a könyveket megsemmisítették, széthordták. A gróf – úgy mondják – nem is jött soha többé a tiszadobi kastélyba.

A második világháború végén román katonai kórházat telepítettek ide, s a háború után állami tulajdonba került. 1948-ban háromszáz osztrák gyermek nyaralt itt, majd egy éven át görög menekültek gyermekei laktak benne. 1950-től a közelmúltig gyermekvárosként működött. A gyermekváros 2007-ben a településen belül modern, új épületbe költözött.

RODICS ESZTER

Az Andrassy-kastély Tiszadobon

Interiőr a kastélyban

A kastély különlegessége, hogy a négy évszaznak megfelelően négy bejárata, az év tizenkét hónapjának megfelelően tizenkét tornya, ötvenkét

hetének megfelelően ötvenkét szobája, valamint háromszázhatvanöt napjának megfelelően háromszázhatvanöt ablakszeme van.

Az épület művészeti értékét növeli, hogy 1910-ben idehelyezték át a *Rippl-Rónai* tervezte Andrassy-ebédlőt, amely *Róth Miksa* csodálatos üvegablakával a kastély egyik fő látványossága. Az eredeti, színes Tiffany-üvegből készített felső üvegrészek most is láthatók a nagyméretű ablakon. Az alsó üvegek a gyermekvárosi időszaknak estek áldozatul: az itt lakó gyermekek játék közben focilabdával kirúgták. 2002-ben elkészítették a színes ablakok teljes rekonstrukcióját a fellelhető források alapján. A rekonstrukciót *Balogh Tibor* képzőművész, a gyermekváros volt növendéke készítette el.

Az aszimmetrikus tömegképzésű, historizáló épület a Tisza holtágára kifutó, nagy kiterjedésű parkban áll. Az U alaprajzú épület négy sarkán egy-egy torony emelkedik, a délnyugati és az északkeleti sarkon kerek, az északnyugati és a délkeleti sarkon szögletes. Az északi homlokzat közepét toronyszerű rizalit, a főbejáratot lépcsőtorny hangsúlyozza.

Az Andrassyak címere a főbejárat feletti színes ablakokon látható, a terrazzo padlóburkolat közepén a márványmozaik oroszláncímerről a hatalmat, az erőt jelképezi. Innen indul a vörösmárvány-lépcső a magasföldszintig, ahonnan faragásos, háromkarú tölgyfalépcső vezet a felső emeletekre. A lépcsőháztornyból nyíló, hálóboltozatos hallban gótikus-reneszánsz kőandalló áll, homlokán a felirat: *Fidelitate et Fortitudine* (hűséggel és bátorsággal). Archív felvételek igazolják, hogy az egész kastély, de különösen a hall falait és egész belső terét műkincsek sokasága díszítette.

A padlástérben található a legfiatalabb Andrassy lány, Andrassy Katinka szobája, innen nyílik legszebb kilátás a környékre. Katinka 1914-ben Károlyi Mihály gróf felesége lett, s

ez alapjaiban változtatta meg sorsát. Visszaemlékezéseiből alkothatunk képet a kastélyban folyó mindennapi életéről. Andrassy Katinka emlékirataiban a Kolozs megyei Dubin és Töketeres után Tiszadobot említi legszeretettebb lakhelyei között: „*E három helyet, de legjobban a tiszadobi házunkat szerettem, ott születtem, a szeptembereket ott töltöttem, oda fűz sok kedves emlék, és Károlyi is oda járt leginkább udvarolni. Engem az Andrassy család fejének, Duci bácsinak (Gyula) a kikerülhetetlen befolyása alól Károlyi vont ki. Mellette váltam azzá, aki lettem.*”

A kastély szépségét fokozza csodálatos környezete, a folyók és a holtágak menti ártéri erdők sokszínűsége. Parkját északról ötszáz hektáros, ősfás, gazdasági erdő határolja. A kastély parkja nyolc hektár alapterületű. Egyedülálló nevezetessége a tiszafákkal határolt, középkori liliom rajzolatú bukszuslabirintus, benne a *Fadrusz János* tervei alapján készült *Lányszökötés* című szoborral. Valaha a kastély teljes szélességében, így a sövénykert szélességében, nyiladék vezetett az erdőn át a Tiszáig. A vadaskert 1945 után erdészeti kézbe került, a nyiladékot beültették, a kastély körül számos új – napjainkra leromlott állapotú – épület foglalta el az egykori romantikus park helyét.

A kastély és parkja a jövőben folyamatosan látogatható (keddtől vasárnapig 10.00-16.00 óráig), s az érdeklődők további információért az interneten a www.forsterkozpont.hu címre kattinthatnak. ♡

KERÉK IMRE ÖRMÉNY DAL

Emésztő bánat mardossa szívem,
Életem sorvad, mért vagyok árva?
Könnyeim árja tengerré duzzad,
Csak bánatomat anyám ne lássa.

Ó, a hegyekbe elfutok innét,
Testem szakadék sziklája zúzza,
szívem hadd lenne farkasok étke,

Csak halálomról anyám ne tudna.

LYUKASÓRA OLVASÓI LAP
XXV. évfolyam, 1. szám. 2016/1.

A szerkesztőbizottság tagjai:

**Alföldy Jenő, Ágh István,
Bertalan Tivadar, Czigány György,
Dobai Péter, Gyulai Líviusz, Iancu Laura,
Kalász Márton, Rózsássy Barbara,
Szakonyi Károly, Tóth Éva**

Főszerkesztő: **Sághy Ildikó**

Főmunkatárs: **Szakonyi Károly**

Művészeti vezető: **Kó Pál**

Művészeti szerkesztő: **Réti Attila**

Olvasószerkesztő: **Pécsi Tibor**

Rovatvezető: **Ughy Szabina**

Titkárságvezető: **Óri-Kiss Gyöngyi**

Szerkesztőségi postacím:

1052 Budapest, Városház u. 7., fsz. 15.

Telefon: 233-6952.

Mobil: 06-20-465-9232.

E-mail: iroegy@gmail.com.

Kiadja: **Magyar Írók Egyesülete**

Elnök, kiadógazgató: **Szakonyi Károly**

Nyomdai kivitelezés: **Pharma-Press Kft.**

1037 Budapest, Vörösvári út 119–121.

Felelős vezető: **Dávid Ferenc**

Terjeszti: Magyar Posta Zrt.

Hírlap Üzletága és regionális társaságai.

Előfizethető: a hírlapkézesítőknél és a Hírlap-előfizetési Irodában (1089 Budapest, Orczy tér 1., levélcím: HELP, Budapest, 1900), valamint Budapesten a Magyar Posta Zrt. Hírlap-előfizetési és Elektronikus Posta Igazgatóság kerületi ügyfélszolgálati irodáiban, vidéken a postahivatalokban. Külföldön terjeszti: HELÍR (1089 Budapest, Orczy tér 1., telefon: 477-6300, 477-6381). A jövőben a Lyukasóra a **Magyar Posta honlapján működő webáruházunkon keresztül** (<https://eshop.posta.hu>) is előfizethető. Előfizetési díj: fél évre 1320 Ft, egész évre 2640 Ft Egy példány ára: 450 Ft Megjelenik: kéthavonta **Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza**

LEXIKON

HIC ET NUNC – ITT ÉS MOST

PRO FUTURO – A JÖVŐÉRT

ESCA DEORUM – ISTENEK ELEDELE

PRO BONO PUBLICO – A KÖZJÓÉRT

VESTIBULUM – ELŐCSARNOK, BEJÁRAT

TARTALOM

Samu Géza kiállítása a Pesti Vigadóban **B/2**

Szakonyi Károly: Szerkesztőségek, kávéházak **1**

Szakolczay Lajos: Liliom az éjszaka holdudvarában **2**

A HÓNAP KÖLTŐJE **Rózsássy Barbara:** Késhegy-élű csendben, Kórház, Sűrű, sötétlő kozmosz, Évszakokról írni, Beleszóhet, Szőlős **2-3**

Szeiman Regina: Kő Pál szobrászművész műtermében **4-5**

Ágh István: Laudáció Ughy Szabina Bella István-díjához **6**

Czigány György: Tűz Tamás városában **7**

Szakonyi Károly: Olvassuk újra! A lázadó polgár **8**

Déry Tibor: Szerelem **8-11**

Tóth Éva: Öregasszony mondja, Üzenet, Ungaretti egysoros **11**

Borbély László: Beszélgetés Rátóti Zoltánnal **12-13**

Rátóti Zoltán: Peer Gynt eletei **14-16**

Ughy Szabina: Saul fia. Oscar-gála, 2016 **17**

Rózsássy Barbara: Próbatétel előtt és után **18-19**

Lancsák Zsófia: Szerelem, Könnyű léptű a költő, Megfestett tiltás **18-19**

Falusi Márton: A nyitott mű esztétikája Nagy László lírájában **20-23**

Rónai Éva kiállítása a Budapest Galériában **23**

Kemény Aranka: Szuly Gyula búcsúztatása **24**

Rodics Eszter: Az Andrássy-kastély Tiszadobon **24-25**

Szeiman Regina: Budapest100 **27**

Gyurkovics Tibor képtára **26-B/3**

Rónai Éva kiállítása a Budapest Galériában **B/4**

Kedves Olvasóink!

Kérjük önöket, hogy támogassák a Lyukasóra folyóirat megjelenését előfizetéssel vagy alkalmoszerű támogatással. Bankszámlaszámunk: Kereskedelmi és Hitelbank 10200940-21519541-00000000. Ha erre a bankszámlára, nevük és címük feltüntetése mellett befizetik az éves előfizetési díjat, vagyis a 2640 forintot, a szerkesztőségből folyamatosan megküldjük önöknek a Lyukasóra aktuális számait. Előre is köszönjük, üdvözlettel: a Szerkesztőség.

A MEGJELENÉS TÁMOGATÓI

nka
Nemzeti Kulturális Alap

- Emberi Erőforrások Minisztériuma
- Nemzeti Kulturális Alap
- Pest Megyei Kormányhivatal
- Szerencsejáték Zrt.
- Ferencváros Önkormányzata
- Körmendi Galéria
- Márkus Antikó Bt.

Számunkat Samu Géza kiállításának anyagával, Rónai Éva kiállításának anyagával, a Gyurkovics Tibor képtára archív képeivel, Szeiman Regina fotóival, Rátóti Zoltán színházi fotóival, a Saul fia filmképeivel, a Stádium Kiadó fotóival, a Forster Gyula Központ fotóival, Mohai Balázs, Danyi Balázs fotóival és a Lyukasóra archív anyagaival illusztráltuk.

SZERZŐINK

Ágh István, 1938

Borbély László, 1968

Czigány György, 1931

Déry Tibor, 1894-1977

Falusi Márton, 1983

Gyurkovics Tibor,

1931-2008

Kemény Aranka, 1976

Lancsák Zsófia, 1994

Rátóti Zoltán, 1960

Rodics Eszter, 1992

Rózsássy Barbara, 1979

Sághy Ildikó, 1941

Szakolczay Lajos, 1941

Szakonyi Károly, 1931

Szeiman Regina, 1986

Tóth Éva, 1939

Ughy Szabina, 1985